

13. Grüner Bericht - Bericht zur Lage der oesterreichischen Landwirtschaft. In: Bundesministerium fuer Land- und Forstwirtschaft, Wien, Austria, 2005.
14. AMA Marketing Report, Vienna, Austria, 2005.

УДК 339.137.009.12+339.727.24+336.153

КОНКУРЕНТНОЗДАТНІСТЬ, ІНОЗЕМНІ ІНВЕСТИЦІЇ, РОЗПОДІЛ ДОХОДУ: ІРЛАНДСЬКИЙ ПРИКЛАД

Бачо Р.Й.

У даній статті аналізується розвиток економіки Ірландії за останнє десятиліття, встановлюється певний зв'язок впливу на формування та стан в Ірландії таких економічних категорій, як конкурентноздатність економіки в цілому, приплив іноземних інвестицій, розподіл отриманого доходу. Праця дає конкретні підтвердження оберненого взаємозв'язку між зростанням економіки та неадекватним зростанням добробуту населення країни.

Кількість бібліографічних посилань – 13; мова українська.

Ключові слова: економічний дуалізм, ТНК, Ірландія, розподіл доходу, іноземний капітал, конкурентноздатність.

ВСТУП

Ірландія, яка на початку 90-х років була відомою не тільки через приплив іноземного капіталу, внаслідок чого не тільки випередила ВВП на душу населення всіх інших 14 країн-членів Євросоюзу, але й згідно IMD World Competitiveness Yearbook в 1998-1999 роках займала 11 позицію, в 2000-ному вважалася вже п'ятою найбільш конкурентноздатною економікою. Тому слід критично розглядати основні моменти, якими характеризувалася економіка Ірландії. Тим більше, що згідно з даними IMD(яка містить рівень конкурентоздатності 60 держав) на 2004 рік "Смарагдовий острів" посунувся на 10 позицію[8].

Саме задля глибшого аналізу та порозуміння ірландського розвитку було поставлене завдання досконаліше розглянути причини буму притоку інвестицій та їх економічну роль у стрибкоподібному розвитку Ірландії, а також методами дедуктивного економічного аналізу, висновки якого базуються на основі статистичних даних, стаття намагається проілюструвати неадекватність між доходами населення та цим (стрибкоподібним) економічним розвитком.

Дані дослідження в повній мірі базуються на даних іноземних джерел та працях зарубіжних авторів у зв'язку з відсутністю вітчизняних досліджень у галузі економіки Ірландії. Серед іноземних науковців, які глибоко розглядали та досліджували дану проблему, слід назвати

професорів Дублінського університету Джозепа Коуджена та Джеймса Мекдевіта, на основі роботи яких стаття в повній мірі зуміла надати об'єктивне відображення стану ірландської економіки після вторгнення на ринок глобальних ТНК. Саме ці професори першими зачіпають проблему негативного впливу глобалізації на добробут населення Ірландії й для підтвердження наводять беззаперечні аргументи. Наступними науковцями, праці яких були використані – це спільна праця викладачів Трініті Коледжа(який, як відомо, є коледжем Оксфордського університету й заснований у 1546 році) Руйни Фенсіс та Холджера Гоєрга, на основі якої максимально повно розкрилися причини економічного росту та стрибкоподібного припливу прямих іноземних інвестицій в ірландську економіку починаючи з 1973 року, економічна політика держави повідношенню до іноземних ТНК та її наслідки.

Висновки та дослідження, наведені в статті, базуються на основі аналітичного, статистичного та дедуктивного методів, а також на основі поєднанням методу наукової абстракції з синтетичним методом задля отримання агрегованих результатів. Стаття підводить до висновку, що категорії "конкурентноздатність економіки" та "добробут населення" в значній мірі знаходяться в протиріччі одна до одної – й саме це є актуальністю теми вибраного дослідження.

Наукова праця складається зі вступу, чотирьох розділів, висновків та переліку використаних джерел. Перший розділ присвячений розгляду ролі іноземного капіталу в економіці Ірландії. Другий розділ розглядає, які саме

причини спонукали стрибкоподібний приплив іноземних інвестицій в економіку “Смарагдового острова”. У третьому розділі наводиться статистичне підтвердження дуалістичного характеру ірландської економіки. Четвертий розділ зачіпає проблему доволі складного взаємозв'язку між явними досягненнями даної економіки в 90-х роках ХХ століття та неадекватного відображення даних процесів на добробуті населення острова.

1 РОЛЬ ІНОЗЕМНОГО КАПІТАЛУ В ІРЛАНДІЇ

Розмір іноземного капіталу і його роль в Ірландії загальновідомий. Корені припливу іноземного капіталу сягають 50-х років – саме тоді почалася, а з приєднанням до ЄЕС(Європейське Економічне Співтовариство) в 1973 році, розширилася лібералізація економіки. Саме цей тренд підсилила в новій глобальній економічній ситуації монетарно-консервативна політика, основною метою якої було стимулювання припливу капіталу – тобто поступова реалізація неоліберальних постулатів[11].

Завдячуючи цьому частка підприємств з іноземними інвестиціями в переробній промисловості між 1983 та 1998 роками зростає:

- у виробництві з 59% до 82%(в деяких інших галузях ще більше);
- в зайнятості населення з 39% до 47%[2].

“Наступ” іноземного капіталу в подальші роки продовжувався. По кількості найманих

працівників іноземні компанії, зайняті в переробній галузі, в 5 разів більші, ніж ірландські. Експортні та виробничі можливості даних компаній випереджають можливості національних компаній[11]. Згідно з дослідженнями Michael E.Porter, найбільш конкурентоздатні галузі ті, в яких домінує іноземний капітал[10]. В Ірландії — це цифрові процесори, комп'ютерні деталі та запчастини, оптичні деталі, лікарські прилади, антибіотики, косметика, концентрати напоїв, шоколад та ін.)([10, 2]. Ґрунтовно аналізуючи щорічник World Investment Report за 2001-2003 роки можна зробити наступні висновки.

Розмір іноземного капіталу, джерелом якого було ОЕСР, між 1994 та 1998 роками подвоївся. У період між 1986 та 1991 роками середньорічний розмір іноземних інвестицій склав 368 млн.\$, але це, в річному розрахунку, тільки компенсувало вивіз капіталу(прибуток, дивіденди, і тільки в мізерній частці іноземне інвестування за кордон). Але в 90-ті роки сальдо двосторонніх течій суттєво покращилося: між 1989 та 1994 роками. Середньорічний розмір іноземних інвестицій склав 912млн.\$, а вивіз капіталу склав тільки 305 млн.\$.

В період 1991-1996 рр. вже середньорічна нетто-сума притоку іноземних інвестицій склала більше 1 млрд. \$., після чого нетто-притік збільшився вдсятеро (в період 1997-2002 рр.середньорічний розмір іноземних інвестицій становить 11,1млрд.\$).

Таблиця 1 Показники руху капіталу по Ірландії за 1986-2002 роки*

	Середній за 1986-91р.	Середній за 1989-94р.	Середній за 1991-96р.	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002
Брутто-приплив іноземного капіталу, млн.\$	368	912	1469	2618	2712	8579	18500	26447	15681	19033
Брутто-відплив іноземного капіталу, млн.\$	357	305	436	727	1016	3906	6109	4629	5865	2706

*Джерела: для періодів : World Investment Report 2001: Promoting Linkages. United Nations, New York and Geneva, 2001; World Investment Report 2003: FDI Policies for Development National and International Perspectives United Nations, New York and Geneva, 2003.

У цей період сукупний накопичений розмір іноземного капітал зріс вчетверо, а в перші роки III тисячоліття досяг 130% ВВП Ірландії. Згідно даних UNCTAD розмір ПІІ в Ірландію склав 19млрд. \$, а згідно даних національної статистики Ірландії(CSO) за 2003 рік становили 25,9 млрд.\$

[2]. Незважаючи на різномірну інформацію, у міжнародному порівнянні цей показник беззаперечно є показовим результатом, беручи до уваги те, що приплив ПІІ тоді вже два роки зменшувався, як всевітньо, так і в ЄС.

Таблиця 2 Загальні показники розміщення капіталу в Ірландії та за її межами за 1980-2002 рр.*

	1980	1985	1990	1995	2000	2001	2002
Сукупний внутрішній розмір ПІІ, млн.\$	32461	33361	34208	40406	118550	138266	157298
Питома вага ПІІ у ВВП Ірландії, %	55,6	63,5	72,3	60,7	124,4	133,9	129,1
Сукупний розмір ірландського капіталу, розміщеного за кордоном, млн.\$	-	8852	11588	13473	27925	33748	36453
Питома вага ірландського капіталу, розміщеного за кордоном у ВВП Ірландії, %	-	43,4	24,5	20,2	29,3	32,7	29,9

* Джерело: World Investment Report 2003: FDI Policies for Development National and International Perspectives United Nations, New York and Geneva, 2003.

Найбільші інвестори США та Голландія, які в 2002 році дали 72% притоку, й вони відповідальні за більш ніж половину сукупного розміру ПІІ в ірландську економіку[2].

Одночасно приплив ПІІ в економіку зумовив структурну перебудову: в першу чергу інвестиції були направлені у галузі high-tech (електроніка, хімічна промисловість, софтверна галузь) [1].

2 ПРИЧИНИ ПРИПЛИВУ ІНОЗЕМНИХ ІНВЕСТИЦІЙ

Розглянемо ті причини, які генерували такий стрибкоподібний ріст ПІІ в економіку "Кельтського Тигра" в 90-х роках.

У першу чергу, слід відмітити, що більша частина інвестицій надійшла з імпродуктивною метою: хоча міжнародна(WIR) статистика не показує, але ірландська статистика чітко визначає, що більше половини інвестицій були фінансовими, які через дублінський фінансовий сервісний центр(IFSC) було витрачено на міжнародні цінні папери[2]. Відокремлена статистика IFSC, яка ведеться з 1998 року, показує, що в останні роки зацікавленість у спекулятивному капіталі зростає стосовно Ірландії.

Що ж стосується виробничого інвестування, то тут спостерігається позитивна взаємодія деяких факторів. Для залучення капіталу важливе завоювання довіри інвесторів, для яких потрібний позитивний досвід. Разом прийняті урядові рішення, якщо і є привабливими з точки зору капіталу, то реалізація цих рішень послідовна – потрібен деякий час для приходу компаній у певний регіон (часовий лаг). Дії з боку держави за аналізований період були наступними:

1. У 1986 році девальвував ірландський фунт. Після цього в 1987 році державні функціонери застосували монетарні та фіскальні засоби стримування, які згодом були введені в дію. Наслідки цієї політики в 90-ті роки досягли результату. Рестрикційна політика, що характеризувалась зменшенням державних витрат

та зменшенням чисельності працівників бюджетної сфери а також у поєднанні зі збільшенням податків - була вдалою з точки зору макроекономічної рівноваги. До того часу двозначний рівень інфляції опустився до позначки 2,4%. Між 1986 та 1989 роками частка соціальних видатків у ВВП, розрахованих у постійних цінах, зменшилася спершу з 21,6% до 17,7%, а пізніше досягла позначки в 15,2%. Те, що було добрим для макроекономічної рівноваги, негативно відбилосся на тих, які жили на зарплаті та соціальних доходах: рестрикція та економія змусила деяких покинути країну. У період 1987-1989 еміграція постійно збільшувалась, а в 1989 році загальна кількість досягла 70,6 тис. чол. (міграція за 1989 рік склала 35 тис. чол.). Для встановлення економіки на нову модель розвитку рестрикція не була достатньою: вона слугувала лише основою для поживлення економічної кон'юнктури.

2. З 1987 року в рамках трирічної домовленості обмежили темп щорічного росту зарплат, який, таким чином в 90-х роках суттєво впав в порівнянні з попередніми десятиліттями. Ріст зарплат особливо низьким був на початку 90-х тому, що план 1991-1993 років модифікували через труднощі у державному секторі на один рік пізніше. Загальний темп росту зарплат у цей період завжди був нижчим, ніж очікуваний приріст ВВП, внаслідок чого частка зарплат у ВВП кардинально зменшилася. Зарплати за 1994-1999 роки могли зрости тільки на 8%, а на послідовний 2000-2006 період планували їх ріст на рівні 9,6%.

3. Ірландія в відносному й абсолютному розмірі отримала найбільше з структурних та когедійних фондів ЄС.

4. План, розроблений на 1994-1999 роки, на центральне місце в інвестуванні ставив виробничу сферу, особливу увагу приділяючи промисловості, котрій ані доти, ані після цього така увага не приділялася.

Статистичні дані Ірландії в розрахунку на одного жителя (ВВП, експорт, функціонуючий капітал, доходи з ЄС бюджету і т.п.) більш ніж імпонують: заслуговують уваги та наслідування.

Але не можна забувати, що статистичні показники можуть бути хибними, якщо не беремо до уваги ті процеси, які приховуються за ними. Так, слід зазначити, що населення Ірландії 4 млн.чол. (в 70-80-х роках менше, ніж 3,5 млн.чол. проживало в державі), тому й дані, розраховані на одного мешканця в загальному не складають велику суму(особливо це стосується дотацій з бюджету ЄС).

3 ГОСПОДАРСЬКИЙ ДУАЛІЗМ

Перед тим як говорити про дуалістичний характер ірландської економіки, перш за все слід відмітити, що перевищення ВВП над ВНП з 10-12% у 90-х роках зріс у наші дні до 15-20%[5]. Це з одного боку відбиває те, що ріст в основному генерувався зовнішніми чинниками(прибулі іноземні компанії і їхня позиція на світовому ринку), з іншого боку містить і статистичний ефект: ірландський ріст частково тільки "віртуальний". Не все виробництво, що з'являється в статистиці, є реальним: ВВП Ірландії містить впливи взаєморозрахунків підрозділів ТНК, які використовуючи низький рівень податку на прибуток корпорацій, розраховуються в Ірландії, але, насправді, ніякої додаткової вартості не додаючи[11].

Тепер можна ближче ознайомитися з тим, у якій мірі впливаються іноземні компанії в ірландську економіку. Тому детально розглянувши дані статистичного щорічника Eurostat за 2002 рік, звіт FORFAS — організації, яка відповідальна за формування політики ірландської промисловості та координує виконання відповідними інститутами даної політики — за 2003 рік, можна узагальнити наступне.

У 1996 році з 2667 вітчизняних(ірландських) підприємств тільки 174(тобто менше, ніж 7%) були постачальниками якоїсь ТНК, у більшості займалися простими операціями(наприклад упаковка, друк). Обсяги найму ТНК-ами місцевої робочої сили, закупівлі сировини та купівлі послуг напротязі 90-х років зросли, але їх рівень, відносно реалізації, зменшився. Згідно даних FORFAS — наприклад, 2/3 "місцевого продажу" здійснюється між самими ТНК-ами. Рівень закупівель прибулих компаній від місцевих і, таким чином, мультиплікатор в "глобалізаційні" 90-і роки зменшився. Тож тепер потрібно розглянути підтверджуючі дані.

Слід почати з того, що під керівництвом IDE Ireland, яке відповідальне за залучення іноземного капіталу, було стартовано **linkage program**, основною метою якої було збільшення закупівлі іноземними компаніями сировини, й згідно проведених IDE досліджень — ця мета була досягнута. У період 1988-1998 рр.рівень сировинозакупівель іноземними компаніями, не зайнятими в споживчій галузі, відносно загального

обсягу сировинозакупівель, збільшився з 15,4% до 21%. З наведених даних можна зробити висновок про зміцнення підприємницьких зв'язків. Але розширене дослідження даного процесу дає нам зовсім іншу картину. Спершу слід звернути увагу на те, що основна маса зростання продажу місцевої сировини припадає на початок 90-х. Тому що вже в 1993 році цей показник склав 20,1%, після якого спостерігалася деяке зменшення і тільки в 1998 він році вийшов на рівень 21%. Таким чином, не надто швидкий економічний розвиток, який спостерігався з 1994 року, спричинив цей відносний ріст. Й далі: згідно даних FORFAS між 1993 та 1998 роками витрати іноземних обробних підприємств, що здійснюють свою діяльність в Ірландії, зросли з 4771млн. ірландських фунтів до 7770 млн. фунтів (тобто на 62,8%). Це є доволі солідна сума, але вона відстає від приросту реалізації цих іноземних компаній. І в цей час ірландський оборот по відношенню до іноземного впав з 36,6% до 32,9%. Падіння було найбільш відчутним для заробітної плати: її рівень за останні шість років впав, відносно реалізації іноземних компаній, які здійснюють свою діяльність в Ірландії, з 12,7% до 9,4%, сировини з 11,4% до 10,2%. Рівень закупівлі ірландських послуг коливався на рівні 11%.

Все це дає нам дійти висновку, що у зростанні ірландських доходів все в меншій мірі беруть участь ірландська економіка та населення. Або, інакше кажучи, іноземні інвестори все в меншій та меншій мірі поділяють свої додаткові доходи з ірландським суспільством.

І тоді несуттєво зростуть показники закупівель іноземними компаніями, якщо до дослідження включимо міжнародні послуги й ті підприємства, кількість зайнятих працівників на яких не перевищує двадцяти осіб. У цьому випадку в 1998 році рівень загальних закупівель становить 34,7%, зарплати — 8,7%, сировини — 10,7%, а послуг — 13,4%. З урахуванням міжнародних послуг, рівень зарплат є меншим, ніж у обробній галузі, й меншим, ніж у ірландських компаній(знаючи, що більше ніж 1/3 нових робочих місць було створено в сфері іноземних фінансових послуг), може свідчити про низький рівень зарплати у послугах, отриманих іноземними компаніями. Таким чином, середній рівень зарплати в собівартості наданих іноземними компаніями послуг є відносно низьким.

Єдиним сектором економіки, де кількість ірландських компаній суттєво зросла і спостерігалася експортна офензива — то це софтверна галузь. У 2000 році Ірландія після США була другим найбільшим софтверним експортером у світі, цим самим випередивши Ізраїль та Індію. Половина спеціалістів цієї галузі була зайнята в ірландських компаніях. 80% софтверних компаній займалися експортом частково й близько половини працювали тільки на експорт. І після цього така

новина: 82% підприємств взагалі не мало партнерських зв'язків з ТНК-ами. Але й так на даному сегменті ринку домінують ТНК: наймають половину зайнятих у даній галузі, їм належить 82% загального продажу софтверної продукції, 92% ірландського софтверного експорту та 89% прибутку даної галузі.

У 1995 році тільки Microsoft давав 40% ірландського софтверного експорту. Вітчизняні софтверні компанії, як правило, дуже малі (менше, ніж 15 осіб зайнятих в них). Все це підкреслює дуалістичну структуру ірландської софтверної галузі, її майбутнє тісно пов'язане з ефективним капіталовкладенням ТНК в дану галузь[3].

Картина дослідження всієї сфери підприємництва не дуже обнадійлива. Дуалізм в 90-ті роки не те що послабився, а став тільки жорсткішим: в 1990 році вітчизняні підприємства отримували 50% корпоративного прибутку, тоді як в 1999 році цей рівень знизився до 10%. Це, в додаток, означає абсолютне зменшення прибутку ірландських підприємств у поточних цінах на 30%, а в реальній вартості ще більше. Цей дуалізм ще краще викристалізується в показниках виробництва: у трьох секторах економіки, де домінують США(хімічна промисловість, галузь комп'ютерного обладнання, електротехнічна промисловість) випуск між 1990 та 1999 роками збільшився на 375%, тоді як зайнятість тільки на 73%, тобто показник продуктивності працівника зріс на 215%. Це відповідає 9% річному росту. В інших галузях економіки(підприємства яких, як правило, знаходяться переважно в ірландській власності – тобто будівельні підприємства, сфери послуг, та ті, які потребують низького ступеня переробки), випуск зріс на 55%, зайнятість на 40%, відтак показник продуктивності зріс близько на 1%. У 1999 році робітник, зайнятий в іноземному секторі економіки, здатен був виробити у 8 разів більший обсяг виробництва в грошовому виразі, аніж зайнятий в інших сферах економіки[2].

Згідно вище наведених даних слід відмітити те, що в Ірландії нема, чи принаймні не спостерігається, якогось ефекту мультиплікатора

від іноземного функціонуючого капіталу. На це вказують не тільки вищенаведені слабкі зв'язки з постачальниками, але й рівень досліджень та розробок (Д+Р). Рівень Д+Р в ірландському ВВП з присутністю масивних міжнародних “хай-тек”-підприємств й так менший ніж 1,2%[1].

Багато міжнародних досліджень підкреслювало ізоляцію діяльності ТНК та низький рівень Д+Р в 80-х роках. Це, та особливо, звіт американської консультативної компанії Telesis (1984) відіграло суттєву роль для того, аби в 90-х роках реалізувалися в життя промислово-інституціональні реформи. В світлі видимого економічного росту 90-х років можна було б дійти висновку, що ситуація змінилася. Але, на жаль, це не так. Ірландська інноваційна діяльність та рівень Д+Р по відношенню до її економічного розвитку, або порівняно з країнами ЄС та ОЕСР, недостатні. Це підтверджено багатьма міжнародними щорічниками та базами даних(в тому числі звіти OECD, Eurostat, World Economic Forum, Forfas та інші.).

4 ЗРОСТАННЯ НЕРІВНОМІРНОСТІ ДОХОДІВ

Економічні досягнення Ірландії 90-х років породили незнайомі до того нерівномірності в доходах, й саме ці проблеми розглянуто нижче на основі праці Деніса Огерна[9].

До 1987 року розподіл неаграрних доходів на зарплату та прибуток становив пропорцію 70:30. Але після цього рівень прибутку зростав швидко, й в 2000 році – вперше в ірландській історії – частка прибутку дорівнювала зарплаті[9]. В доданок, в межах зарплат також зросла поляризація. Вийшло так, що відділилися “центральні” та “периферійні” групи робіт. Останню в більшості виконували жінки, що були зайняті неповний робочий час чи на нестійкій основі за низьку зарплату. “Центральні” роботи, як правило, означали висококваліфіковану, спеціальну, виконувану, в основному, молодими людьми роботу, яка й була добре оплачуваною.

Таблиця 3 Частка заробітної плати(%) в ВВП деяких країн *

	1961-1970	1971-1980	1981-1990	1991-2000	1960	2001	2002	2003	2004**
ЄС(15)	72.9	74.4	72.4	69.2	72.1	68.6	68.5	68.3	68.1
США	70.4	70.6	69.4	68.0	71.8	68.2	67.1	67.6	67.3
Японія	72.3	76.7	73.5	69.9	78.8	70.3	69.3	67.8	67.1
Ірландія	78.3	76.3	71.6	62.6	78.3	56.1	54.3	54.1	53.3

Джерело: * World Investment Report 2003: FDI Policies for Development National and International Perspectives United Nations, New York and Geneva, 2003

** <http://www.pisa.oecd.org>

Ріст зайнятості набрав обертів після 1994 року. Між 1994 та 1995 роками кількість робочих місць зросла на 1/3. Але поки в домінованій ТНКами переробній галузі з'явилося 39 тис.місць,

так в цей же час у низькооплачуваній галузі сфери послуг цей показник був більшим в 7,5 разів, тобто склав 293 тис.робочих місць. Згідно даних Eurostat за 2002 рік, між 1990 та 2000 роками кількість

робочих місць зростає на 47%, але $\frac{3}{4}$ даного росту припадає на 1995-2000 роки. 80% нових робочих місць (за 1990-2000 рр.: всього 526 тис.місць) було створено у сфері послуг й $\frac{2}{3}$ їх були заповнені жінками.

Також, згідно даних Eurostat за 2002 рік, рівень осіб, зайнятих неповний робочий час, серед усієї маси зайнятих, подвоївся – з 8,1% до 16,8%. Але, якщо серед чоловіків цей показник в 2000 році склав лише 7,2%, то в жінок досяг 30,7%. Показник зайнятості по вихідним дням набагато перевищує середньостатистичний показник по ЄС15: в 1997 році в Ірландії за роботою проводили суботу 17,2% зайнятих(в ЄС15: 12,1), у неділю працювало 30,4% зайнятих(ЄС15: 28,3%). Показник зайнятості в нічну зміну та інші зміни відповідав середньостатистичним даним по ЄС.

Зростає різниця між погодинною оплатою різних верств населення: дохід у 10% найбідніших сімей в період 1987-1994 роки зменшився з 73% до 68% медіанального доходу, тоді як у найбагатших 10% цей показник зріс з 196% до 224%. Це підкреслює те, що в межах країн-членів ОЕСР, різниці в цих показниках є найбільшими саме в Ірландії.

Поляризація зайнятості робочої сили відобразилася й на розподілі доходу. Зростання доходів 40% найбагатших сімей в два рази випереджало доходи 40% бідніших сімей. Розрив між 10% найбагатшими сім'ями та 10% найбіднішими зріс з 11, на кінець 90-х років до 13, а в наш час – до 15 разів. Між 1994 та 2000 роками подвоїлася кількість тих, що мають доходи менші половини медіанального – зростання відбулося з 6% до 13,8%, наполовину зростає кількість тих, що мають доходи менші 60% медіанального – з 15,6% до 22,1%. В ЄС рівень ірландської бідності згідно даних ООН за 2002 рік є найбільшим – 15,3%. На сьогодні, Ірландія в ОЕСР є другою країною після США за показником нерівності доходів. Така поляризація доходів є також наслідком податкових реформ та угод про рівень заробітничих плат, що впроваджувалися в життя з 1987 року.

На збільшення нерівномірності доходів, а також на знецінення ірландської робочої сили вплинули й наступні процеси.

За період 1990-1998 роки витрати на охорону здоров'я на одну особу подвоїлися, але й так склали тільки 87% середнього показника по ЄС, й випередили по цьому показнику тільки Грецію, Іспанію, Португалію та Фінляндію, й в ОЕСР забезпечили тільки 20 місце. Зростання абсолютного розміру витрат на охорону здоров'я приховує за собою відносну стагнацію, а з 1994 року вже й зменшення. В 80-х роках ці витрати відносно ВВП дуже зменшилися, за період 1990-1994 зросли з 6,7% до 7,7%, потім до 1998 року знову становили показник 1990 року(в 1998 році – 6,8%). В ЄС лише Люксембург має менший показник. Показник кількості лікарів та

стоматологів, що припадають на 100 тис.населення суттєво зріс, тоді як показник лікарняних ліжок на 100 тис.населення зменшився з 619 до 484 – зменшення склало 22%! На деяких відділеннях це скорочення було ще жорсткішим.

Соціальна квартирна програма рухнула, й по показнику очікуваного терміну життя країна в рейтингу ООН між 1970-1975 та 1995-2000 змістилась на 7 позицій.

Згідно досліджень незалежних експертів, показник кількості навчальної літератури, що припадає на одного учня, відносно ВВП досяг найнижчого рівня в ОЕСР[9].

ВИСНОВКИ

Зовсім не повний аналіз ірландської економіки та суспільства за станні десятки років показує нам, що міжнародні досягнення світових компаній присутніх на ірландському ринку, тобто їх конкурентоздатність, зовсім нічого не говорить про рівень життя громадян. Конкурентоздатність та добробут не подібні категорії, й добробут не встановлюється автоматично. Навпаки, конкурентоздатність по суті підприємницьке поняття й ключовий елемент собівартості продукції, в якій питому вагу відіграє плата за працю, тому й виходить, що конкурентоздатність та дохід й добробут в значній мірі знаходяться в протиріччі одна до другої.

Основний напрямок капіталізації — це зменшення витрат, серед яких - зменшення зарплат, можливість інтенсифікації праці через збільшення відпрацьованих людино-годин, менші податки, які через балансування бюджету “доходи-витрати” ведуть за собою урізання соціальних витрат. Транснаціональні компанії зацікавлені в збільшенні ринкової вартості своїх капіталів, тому їх “мультиплікативний” ефект, звичайно, не є автоматичним, а розрахунковим.

Тому всі ці процеси добре прослідковуються в 90-ті роки в розвитку економіки Ірландії, так званого “Кельтського Тигра”, де, таким чином ілюструється відсутність автоматичних механізмів, які здатні вирішити ці проблеми. Ці недоліки та протиріччя в спонтанних ринкових процесах не можуть бути подолані. Для цього потрібні свідомо людська діяльність, яка переступить через егоїстичну, індивідуалістичну природу людини. У кращому випадку, потрібна виважена державна економічна та соціальна підтримка.

У зв'язку з проникненням на український ринок могутніх іноземних ТНК, в Україні можуть виникнути тіж самі проблеми, що в Ірландії, тому можна говорити про застосування позитиву та уникнення негативу з ірландського досвіду при формуванні відповідної економічної політики у сфері діяльності ТНК.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Cogan, Joseph - McDevitt, James (2003): Science, Technology and Innovation Policies in Selected Small European Countries. KNOGG Deliverable 2, March 2003, VATT, Helsinki
2. CSO (2003): Ireland. Foreign Direct Investment 2001 and 2002. Central Statistical Office, Ireland. 9 december 2003. <http://www.cso.org.ie>
3. Egeraat, Van Chris - O'Malley, Eoin (1999): Porter's Industry Clusters in Irish Indigenous Industry. ESRI Working Paper No 119, August 1999
4. European Commission (2003): European Economy No 3, 2003.
5. Eurostat (2002): Yearbook 2002. A Statistical Guide to Europe. Data 1990-2000
6. Forfas (2000): Annual Survey of Irish Economic Expenditures 1998. <http://www.forfas.ie/publications/iee98htm>
7. Forfas (2003): International Trade and Investment Report 2003. Forfas. <http://www.forfas.ie>
8. IMD (2004): World Competitiveness Yearbook <http://www.02.imd.ch/documents/wcy/content/pastranking.xls>; <http://www.oecd.org>; <http://www.pisa.oecd.org>
9. O'Hearn, Denis (2001): Economic Growth and Social Cohesion in Ireland. Fiedrich Ebert Stiftung Digitale Bibliothek. <http://library.fes.de/fulltext/id/01135c01.htm>
4. OECD (1997): OECD Economic Surveys Ireland 1997.
10. Porter, Michael, E. (1990): The Competitive Advantage of Nations. The Free Press. A Division of Macmillan, Incl. 1990, USA
11. Ruane, Fances - Goerg, Holger (1996): Aspects of Foreign Direct Investment in Irish Manufactuiring since 1973: Policy and Performance. Paper presented to the Statistical and Social Inquiry Society of Ireland, 14 November 1996, Dep. of Economics, Trinity Collage, Dublin
12. World Investment Report 2001: Promoting Linkages. United Nations, New York and Geneva, 2001
13. World Investment Report 2003: FDI Policies for Development National and International Perspectives United Nations, New York and Geneva, 2003